

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §:n kumoamisesta sekä laiksi Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisesta sekä tähän liittyvistä lainsäädännön muutoksista. Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 4 kohta.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 §:ssä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta. Pykälän 1 momentissa säädetään lautakunnan tehtävistä edistää ja arvioida julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain sääntelyä. Lain 11 §:ssä säädetään lautakunnan arviointitehtävästä. Esityksellä kumottaisiin mainitut pykälät, mikä tarkoittaisi, että lautakunnan toiminta lakkaisi lain voimaantulon jälkeen. Lautakunnalle julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 11 §:ssä säädettyä arviointitehtävää ei toteutettaisi jatkossa. Kansallisarkistosta annettuun lakiin säädettäisiin Kansallisarkistolle toimivalta edistää julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 21 §:n mukaista tietoaineistojen säilytystarpeen määrittämistä koskevaa sääntelyä.

Valtiovarainministeriön tehtävät ja toimivalta edistää julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevaa sääntelyä säilyisivät ennallaan. Valtiovarainministeriö voisi tämän toimivaltansa puitteissa tarjota tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisen jälkeen tarkoituksenmukaista tukea ja ohjausta tiedonhallintalain vaatimusten edistämiseksi. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa sääntelyyn perustuvaa lautakuntamallia tehokkaampi ja joustavampi malli ohjata julkisen hallinnon tiedonhallintaa nykyisessä julkisen talouden tilanteessa. Lisäksi tavoitteena on, että ohjauksessa keskitytään jatkossa vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	14
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	14
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	16
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	16
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	18
6 Lausuntopalaute	20
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	20
8 Lakia alemman asteinen sääntely	20
9 Voimaantulo	20
10 Toimeenpano ja seuranta	21
LAKIEHDOTUKSET	22
julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §:n kumoamisesta	22
Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	23
LIITE	24
RINNAKKAISTEKSTI.....	24
Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	24

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Valtiovarainministeriö käynnisti 3.3.2025 arviomuistion valmistelun tiedonhallintalain (906/2019) 10 ja 11 §:ssä säädetyn Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnan (tiedonhallintalautakunta) tehtävien toteuttamisesta ja edelleen kehittämistä (VN/4587/2025). Valmistelun tarkoituksena oli arvioida tiedonhallintalautakunnan toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa viranomaisten tiedonhallintaa tukevia tehtäviä. Valmistelun taustalla olivat päätökset valtionhallintoon kohdistuvista säästötarpeista ja palveluiden tuottamisesta nykyistä kevyemmällä hallinnollisella rakenteella. Säädosvalmistelutoimenpiteiden käynnistämisen taustalla ovat myös talouspoliittisen ministerivaliokunnan 24.6.2025 tekemät linjaukset säästöjen jakautumisesta hallinnonaloille. Ministerivaliokunta linjasi valtionhallinnon 130 miljoonan euron vuosittaisen lisäsäästön toteutuksesta ja kohdentumisesta eri hallinnonaloille jo aiemmin sovittujen lähes 400 miljoonan euron säästöjen lisäksi. Säästöjä pyritään saamaan aikaan muun muassa purkamalla ja keventämällä tehtäviä.

Arviomuistion 1.9.2025 ehdotuksen mukaisesti valtiovarainministeriö päätti aloittaa säädosvalmistelun tiedonhallintalain 10 §:ssä säädetyn tiedonhallintalautakunnan lakkauttamiseksi. Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen tukisi valtioneuvoston valtiovarainministeriön hallinnonalalle asetettujen säästötavoitteiden toteuttamista.

1.2 Valmistelu

Luonnos hallituksen esitykseksi on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä. Ehdotus Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta on valmisteltu yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella [ajankohta]. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM135:00/2025>.

2 Nykytila ja sen arviointi

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetulla lailla (906/2019, myöhemmin tiedonhallintalaki) perustettiin vuoden 2020 alusta valtiovarainministeriön yhteyteen Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta (myöhemmin tiedonhallintalautakunta), jonka tehtävänä on arvioida ja edistää tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten ja menettelytapojen toteuttamista.

Tiedonhallintalautakunta voi arvioida tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteutumista valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä. Lautakunnan arviointi kohdistuu tiedonhallintalain tiedonhallinnan järjestämistä (4 §), tiedonhallintamallin ylläpitoa ja muutosvaikutusten arviointia (5 §), tietoaineistojen sähköiseen muotoon muuttamista (19 §), tietoaineistojen saatavuutta (19 ja 24 a ja b §), tietoaineistojen sähköistä luovutustapaa (22-24 §) sekä asianhallintaan ja palvelujen tiedonhallintaa koskevien vaatimusten toteuttamista (6 luku).

Tiedonhallintalautakunnan edistämistehtävä kattaa tiedonhallintalaissa säädetyn, pois lukien lain 4 a luvussa säädetty kyberturvallisuusvelvollisuudet.

Tiedonhallintalautakunnan organisointi

Valtioneuvosto nimittää tiedonhallintalautakunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan jäsenten asiantuntemuksen koostuminen tiedonhallintalain vaatimasta asiantuntemuksesta on varmistettu tiedonhallintalain 10 §:n 2 momentin säännöksellä lautakunnan jäseniltä vaaditusta asiantuntemuksesta. Lain mukaan tiedonhallintalautakunnassa on jäseniä, joilla on asiantuntemus julkisen hallinnon tietoturvallisuudesta, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuudesta, tilastoinnista tai tietoaineistojen tiedonhallinnasta. Tavoitteena on, että lautakunnassa olisi asiantuntijajäseniä valtionhallinnosta, hyvinvointialueilta sekä kunnista (ks. HE 284/2018 vp, s. 89). Toimikaudeksi 1.2.2020-31.12.2024 nimitetyssä tiedonhallintalautakunnassa oli jäseninä asiantuntijoita valtion virastoista sekä kunnista. Toimikaudelle 1.5.2024-30.4.2028 nimitetyssä lautakunnassa asiantuntijoita on valtion virastoista, hyvinvointialueilta sekä kunnista. Tiedonhallintalautakunnan jäsenten asiantuntemus on kattanut tiedonhallintalaissa säädettyt asiantuntemusalueet ja vaadittu asiantuntemus on todettu lautakunnan nimittämisen yhteydessä.

Tiedonhallintalautakunnan toiminta on perustunut sen vuosittain hyväksymään toimintasuunnitelmaan ja arviointisuunnitelmaan. Suunnitelmissa lautakunta asettaa tavoitteet omalle toiminnalleen vuodeksi ja määrittää tavoitteita tukevat toimenpiteet lautakunnalle kohdennettujen valmisteluresurssien puitteissa. Tiedonhallintalautakunnan päätöksenteko perustuu sen jäsenten asiantuntemukseen käsiteltävinä olevista asioista ja on tältä osin erillinen valtiovarainministeriön muusta ratkaisuvallan käytöstä.

Ennen tiedonhallintalain voimaantuloa Suomessa ei ollut yhtä viranomaista, joka keskittyisi koko julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämiseen ja arviointiin, vaan tiedonhallinnan kehittämistä toteuttavat useat viranomaiset kukin omalla toimialallaan. Julkisen hallinnon tiedonhallintaa koordinoivaa työtä koordinoitiin eri aikoina erilaisissa viranomaisten välisissä yhteistyöryhmissä ja valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän työssä (VAHTI) sekä julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnassa (JUHTA).

Tiedonhallintalautakunnan organisointitavaksi valitun lautakuntamuodon perusteena on ollut, että tiedonhallinta perustuu monialaiseen asiantuntijoiden ja usean viranomaisen väliseen yhteistyöhön, jonka vuoksi myös tiedonhallinnan kehittäminen ja informaatio-ohjaus tulee järjestää monialaisesta asiantuntemuksesta koostuvaksi. Tiedonhallinnan monialaisen asiantuntemuksen käyttötarve ei ole jatkuvaa, vaan sitä tarvitaan lähinnä päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä. Tarvittavan asiantuntemuksen organisointi lautakuntaan arvioitiin tarkoituksenmukaiseksi tiedonhallintalain valmistelun yhteydessä. Lautakuntamalli katsottiin myös riittävän huomioidakseen perusoikeuksien, kuten julkisuusperiaatteen, oikeusturvan ja muiden hyvän hallinnon takeiden turvaamisesta tiedonhallinnassa.

Tiedonhallintalautakunnan edistämistehtävät

Tiedonhallintalautakunta on toimikausiensa aikana toteuttanut tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten edistämistehtävää laatimalla ja ylläpitämällä suosituksia, järjestämällä tilaisuuksia ja neuvomalla viranomaisia hyvistä käytännöistä tiedonhallintalain toteuttamiseksi. Tiedonhallintalautakunnan suositukset tai neuvonta eivät sido viranomaista, vaan toimivat apuvälineenä, kun viranomainen päättää toimenpiteistä, joilla se laissa säädettyjä vaatimuksia toteuttaa.

Tiedonhallintalautakunta on laatinut vuosien 2020-2025 välisenä aikana yhteensä 26 suositusta tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi. Suosituksista 23 on ruotsinkieliset versiot ja kolme on käännetty englannin kielelle. Tällä hetkellä tiedonhallintalautakunta ylläpitää 15 suositusta. Tiedonhallintalautakunnan suosituksia käytetään laajasti julkisessa hallinnossa. Valtioneuvoston julkaisuarkistosta on suosituksia ladattu 1.1.2026 mennessä yli 180 000

kertaa. Suositusten suuren latausmäärä indikoi niiden laajasta hyödyntämisestä julkisessa hallinnossa.

Taulukko x. Tiedonhallintalautakunnan voimassa olevat suositukset ja niiden latausmäärät:

Tiedonhallintalautakunnan suositukset	Lautausmäärä 28.10.2025
Suositus turvallisuusluokiteltavien asiakirjojen käsittelystä (VM2021:5 ja VM 2020:19)	31 451
Suositus tiedonhallintamallista (VM2024:22)	27 596
Suositus tietoaineistojen säilytysajasta (VM2023:77)	27 129
Tietoturvallisuuden arviointikriteeristö – Julkri (VM2023:46)	14 677
Suositus tietoturvallisuuden vähimmäisvaatimuksista (VM2024:19)	16 061
Suositus asiankäsittelyn metatiedoista (VM2023:76)	11 292
Suositus tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnista (VM2024:21)	10 248
Suositus tietoturvallisuudesta hankinnoissa (VM2023:57)	8 239
Suositus salassa pidettävien asiakirjojen käsittelystä (VM2023:4)	7 359
Turvallisuusluokiteltavien asiakirjojen käsittely pilvipalveluissa (VM2022:4)	3 885
Suositus asiakirjajulkisuuskuvausten laatimisesta (VM2020:22)	4 446
Suositus johdon vastuiden toteuttamisesta tiedonhallinnassa (VM2020:18)	3 778
Suositus asiakirjojen metatiedoista palveluja tuottaessa (VM2023:76)	2 832
Suositus teknisistä rajapinnoista ja katseluyhteyksistä (VM2021:21)	2 519
Suositus automaattisesta ratkaisumenettelyn käyttöönotosta ja käytöstä (VM2024:13)	987
Yhteensä	172 499

Keväällä 2025 valtiovarainministeriön toteuttamassa kyselyssä valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisia pyydettiin arvioimaan tiedonhallintalautakunnan suositusten avulla saatuja hyötyjä tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamiseksi. Vastanneista yli 150 viranomaisesta 64,5 % arvioi suosituksista olleen hyötyä tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa ja 21,3 % vastanneista arvioi hyödyn olleen merkittävän. Viranomaisista 37,8 % arvioi suositusten hyödyntämisen vähentäneen niiden työmäärää tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa ja 14,1 % arvioi työmäärän vähentymisen olleen merkittävä.

Suosituksien lisäksi tiedonhallintalautakunta on tiedonhallintalain vaatimusten edistämiseksi valmistellut HAUS kehittämiskeskus Oy:n kanssa neljä verkkokoulutusta tiedonhallintalain sääntelystä ja niitä toteuttavista hyvistä käytännöistä. Ylläpidettävät koulutukset koskevat tiedonhallintalain 4 luvussa säädettyjä tietoturvallisuusvaatimuksia (1. turvallisuusluokiteltujen asiakirjojen käsittely, 2. julkisen hallinnon tietoturvallisuuden arviointikriteerit – Julkri, 3. salassa pidettävien tietojen käsittely) sekä tiedonhallintalain 25–27 §:ssä säädettyjä asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimuksia (4. julkisen hallinnon asianhallinta).

Vuosien 2023–2025 aikana koulutusten sivuja on katseltu lähes 14 000 kertaa, koulutusten suorittamisesta saatavia todistuksia on ladattu noin 4 400 kertaa ja valtionhallinnon viranomaisten koulutusten suoritusmerkinnöistä on kirjattu yli 2 500. Viranomaisilta saadun palautteen perusteella viranomaisista 62,1 % arvioi koulutuksista olleen hyötyä tiedonhallintalain vaatimusten

toteuttamisessa ja 8,6 % arvioi hyödyn olleen merkittävän. Viranomaisista 44,6 % arvioi koulutusten vähentäneen niiden työmäärää tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa ja 5,4 % arvioi työmäärän vähentymisen olleen merkittävä.

Suositusten ja verkkokoulutusten lisäksi tiedonhallintalautakunta on vuosien 2020–2025 välillä järjestänyt viranomaisille yhteensä 37 tilaisuutta tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten ja menettelytapojen toteuttamiseksi. Tilaisuudet on toteutettu pääosin kaikille avoimina webinaareina, mutta resurssien salliessa on pidetty myös koulutustilaisuuksia, työpajoja, katselmointitilaisuuksia sekä myös pienemmällä osallistujamäärällä tarkoitettuja tilaisuuksia, joissa on käsitelty osallistujien ongelmia ja kysymyksiä tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisessa.

Vuoden 2021 tilaisuuksien osallistujista ei ole pidetty kirjanpitoa, mutta vuosien 2020 ja 2022–2025 aikana järjestettyihin tilaisuuksiin on osallistunut yli 10 000 henkilöä. Vuodesta 2023 alkaen on tilaisuuksien hyötyjä arvioitu asteikolla 1-5 (1 = ei vastannut osallistujan tarvetta ja 5 = vastasi tarpeeseen erittäin hyvin). Keskiarvo osallistujien arvioista tilaisuuksien hyödyistä on 4,0 (tilaisuus vastasi hyvin tarvetta).

Taulukko x. Tiedonhallintalautakunnan tilaisuudet 2023–2025

Tiedonhallintalautakunnan tilaisuudet vuosina 2023-2025	Päivämäärä	Osallistujat yhteensä / henkilö	Osallistujat yhteensä / organisaatio	Hyöty (1-5) / keskiarvo
Automaattinen ratkaisumenettely I	21.3.2023	284	119	4,1
Automaattinen ratkaisumenettely II	16.5.2023	217	91	4,0
Tiedonhallintalautakunta I	31.5.2023	132	67	4,0
Asiankäsittelyn metatiedot I	14.6.2023	334	150	4,1
Automaattinen ratkaisumenettely III	19.9.2023	291	107	3,9
Asiankäsittelyn metatiedot II	26.9.2023	443	193	4,1
Metatietomalli – katselmointi I	4.10.2023	113		3,8
Tietoturvallisuus hankinnoissa	9.10.2023	418	156	3,9
Metatietomalli – katselmointi II	17.10.2023	143	83	4,0
Tiedonhallintalautakunta II	9.11.2023	234	118	4,1
Säilytysaikasuositukset	17.11.2023	427	181	4,3
Automaattinen ratkaisumenettely IV	14.12.2023	267	77	4,1
Tiedonhallintamalli ja muutosvaikutukset I	25.4.2024	284	119	3,8
Tiedonhallintamalli ja muutosvaikutukset II	11.6.2024	217	91	3,8
Tietoturvallisuuden vähimmäisvaatimukset	5.9.2024	294	123	3,8
Opetustoimen asiakirjojen säilytysajat	27.11.2024	378	145	3,7
Lautakunnan toimintasuunnitelma	14.2.2025	49	27	4,3
Tiedonhallintalain vaatimukset I	20.3.2025	331	153	4,2
Kyberturvallisuusvelvollisuudet	1.4.2025	229	109	3,8

Tiedonhallintalain arviointihavainnot	15.5.2025	118	79	4,0
Tiedonhallintalain vaatimukset II	5.6.2025	332	167	4,2
Opetustoimen asiakirjojen säilytysajat I	9.6.2025	685	250	3,6
Opetustoimen asiakirjojen säilytysajat II	9.9.2026	415	193	3,4
Suositus tiedonhallintalaki ja tekoälyjärjestelmät	18.11.2025	357	143	4,2
Julkisen hallinnon asianhallinta (verkkokoulutus)	26.11.2025	261	111	4,7
Suositus varautumisesta häiriötilanteisiin	10.12.2025	244	116	4,0
Yhteensä		7 497	3 168	4,0

Tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisen tueksi tiedonhallintalautakunta on antanut kannanottoja sekä lausuntoja tiedonhallintalaissa säädetyistä. Vuosien 2020–2025 aikana lautakunta on antanut yhteensä 42 kannanottoa ja lausuntoa tiedonhallintalain soveltamisesta ja laissa säädetyn edistämiseksi. Näistä 22 on kannanottoja viranomaisten kysymyksiin tiedonhallintalain soveltamisesta ja 20 lausuntoja tiedonhallintaa koskevista sääntelyehdotuksista sekä tiedonhallintaa edistävästä ohjeista ja suosituksista.

Kannanottojen ja lausuntojen lisäksi tiedonhallintalautakunta neuvoo ja opastaa tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa sekä muissa sen tehtäviin liittyvissä kysymyksissä. Vuosittain tiedonhallintalautakunta on vastannut noin 100–20 sille saapuneeseen kysymykseen. Lautakunta on asettanut vuosittain tavoitteeksi vastata sille saapuneisiin kysymyksiin kahden viikon kuluessa kysymyksen saapumisesta. Tiedonhallintalautakunta on pysynyt asetetussa tavoitteessa. Lautakunnalle saapuneet kysymykset ovat kohdistuneet erityisesti tiedonhallintalain 21 §:ssä säädettyyn tietoaineistojen säilytysaikojen määrittelyyn sekä 5 §:ssä säädetyn tiedonhallintamallin ylläpitoon ja 6 luvun asianhallintaa koskeviin säännöksiin. Lukumäärällisesti suurin osa kysymyksistä vastaanotetaan kunnista.

Tiedonhallintalautakunnan kannanotot ja lausunnot muodostavat perustan lautakunnan viranomaisille antaman neuvonnan osalta. Kannanotot toimivat myös perustana lautakunnan laatiessa suosituksia tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisesta.

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä

Tiedonhallintalautakunnan tehtävänä on arvioida tiedonhallintalain säännösten toteuttamista ja noudattamista valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä. Tehtävä mahdollistaa sen, että tiedonhallintalautakunta voi arviointitulosten perusteella antaa hallinnollista ohjausta tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisesta. Arviointihavaintojen perusteella tiedonhallintalautakunta ohjaa suoraan tiedonhallinnasta vastaavaa viranomaista tai määrittää muita toimenpiteitä, joilla viranomaista autetaan (mm. suositusten kehittämistarpeet perustuvat pitkälti arvioinneissa todettuun).

Tiedonhallintalain valmistelun yhteydessä lautakunnan tarvetta perustettiin myös sillä, ettei ennen tiedonhallintalakia tiedonhallinnan lakisäätteisten vaatimusten toteuttamista ole arvioitu systemaattisesti eikä arviointia ole pystytty tekemään selkeänä ohjauksena. Tiedonhallinnan ongelmien osalta lain esitöissä viitattiin ylimpien laillisuusvalvojen kanteluasioiden ratkaisuihin, joissa on kiinnitetty eri viranomaisten huomiota julkisuuslain 18 §:ssä säädettyjen vaatimusten noudattamiseen muun muassa tiedonsaannin estyttyä, kun henkilöstö ei ole tuntenut tiedonsaantiin liittyviä menettelysäännöksiä tai asiakirjoja ei ole rekisteröity asianmukaisella tavalla.

Tiedonhallintalautakunta voi arvioida tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteutumista valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä. Lautakunnan arviointi kohdistuu tiedonhallintalain tiedonhallinnan järjestämistä (4 §), tiedonhallintamallin ylläpitoa ja muutosvaikutusten arviointia (5 §), tietoaineistojen sähköiseen muotoon muuttamista (19 §), tietoaineistojen saatavuutta (19 ja 24 a ja b §), tietoa-ineistojen sähköistä luovutustapaa (22–24 §) sekä asianhallintaan ja palvelujen tiedonhallintaa koskevien vaatimusten toteuttamista (6 luku).

Tiedonhallintalautakunnan arviointien ulkopuolelle jäävät tiedonhallintalain 4 luvussa säädetyt tietoturvaluusvaatimukset sekä 6 a luvussa automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotosta ja käytöstä säädetyt vaatimukset. Tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyiden tietoturvaluisuuden arvioinnista on säädetty viranomaisien tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvaluisuuden arvioinnista annetussa laissa (1406/2011). Tiedonhallintalain 4 luvun vaatimusten rajaaminen lautakunnan arviointitehtävän ulkopuolelle on tarkoittanut käytännössä sitä, ettei tällä hetkellä ole tiedossa, miten laajasti viranomaiset ovat pystyneet vaatimuksia toteuttamaan. Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien tilannekuvatuotteet eivät tarjoa käsitystä vaatimusten toteuttamisesta. Myöskään Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämä Digturvan kokonaiskuvapalvelu ei vastaa tiedonhallintalaissa säädettyä.

Tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen vaatimusten arviointitehtävä sisältyi hallituksen esitykseen automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (ks. HE 145/2022 vp). Esityksen muuttuessa eduskuntakäsittelyn aikana, arvioi hallintovaliokunta, ettei muutetussa muodossaan 6 a luvun valvonta ja täytäntöönpano eivät enää edellytä tiedonhallintalautakunnalle ehdotettua tehtävää (ks. HavM 39/2022 vp, s. 19). Tiedonhallintalautakunta on edistämistehtävnsä puitteissa seurannut automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja käyttöä viranomaisissa, mutta lautakunnan ei ole ollut mahdollista arvioida toteutuvatko hallintolain 8 b luvussa ja tiedonhallintalain 6 a luvussa säädetyt vaatimukset käytössä olevissa menettelyissä. Edellä esitetyn lisäksi tiedonhallintalakiin lisättiin kyberturvallisuusdirektiivin (EU) 2022/2555 (NIS2-direktiivi) täytäntöönpanon toteuttamiseksi uusi 4 a luku kyberturvallisuusvelvollisuuksista. Uusien säännösten toteuttamisen valvonnasta vastaa Liikenne- ja viestintävirasto.

Tiedonhallintalautakunta on vuodesta 2020 alkaen toteuttanut 18 erillistä laillisuusarviointia, jotka ovat kohdentuneet yhteensä yli 1 400 viranomaiseen. Arviointitehtävän osalta lautakunta on pystynyt arvioimaan kattavasti tiedonhallintalain säännösten toteutumista. Tiedonhallintalain 19, 24 a ja 24 b §:ssä säädettyjä tietojen saatavuutta koskevien velvollisuuksien toteuttamista lautakunta ei lautakunnan toimikausien aikana ole arvioinut. Tiedonhallintalautakunta on laatinut toteuttamistaan arvioinneista tiedonhallintalain 11 §:n 4 säädetyt arviointikertomukset: Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2020–2021 (VM8/2022) ja Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2022–2023 (VM16:2024).

Havaitessaan puutteita tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa, on lautakunta lähettänyt arviointikohteille ohjauskirjeen, jossa arvioinnin kohteena olevat tiedonhallintalain vaatimukset sekä puutteet vaatimusten toteuttamisessa on pyritty saattamaan viranomaisen tietoon korjaavia toimenpiteitä varten. Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä on tuottanut tavoitteen mukaisesti tietoa tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisesta (HE 284/2018 vp) sekä laissa säädettyjen menettelytapojen käyttöönotosta viranomaisissa. Arviointihavaintojen perusteella tehdyt ohjaustoimenpiteet ovat mahdollistaneet hallinnollisen ohjauksen kohdentamisen suoraan niille viranomaisille, joilla on havaittu olevan puutteita tiedonhallintalaissa säädetyt toteuttamisessa. Tiedonhallintalautakunta on vuosien 2020–2025 aikana kiinnittänyt lukuisille viranomaisille huomioon tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten noudattamisessa havaituista puutteista.

Tiedonhallintalautakunnan toteuttamien arviointien perusteella on muodostunut kokonaiskuva, että valtion virastot ja laitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä kunnat ja kuntayhtymät ovat pääsääntöisesti pystyneet muuttamaan toimintansa vastaamaan tiedonhallintalaissa säädettyjä vaatimuksia. Keskeiset puutteet kohdistuvat tiedonhallintalain 5 §:ssä säädettyjen tiedonhallintamallien ylläpitoon kuntasektorilla sekä laissa säädettyjen arviointi- ja kuvausten ylläpitovelvollisuuksien toteuttamiseen hallinnollisten uudistusten yhteydessä. Tiedonhallintamallien ylläpitoa koskeneissa arvioinneissa lautakunta on nostanut esiin muun muassa sen, että useilla viranomaisilla on puutteita muun muassa toimintaympäristön tiedonhallinnan kuvaamisessa (tiedonhallintamalli) sekä siihen sisältyvien tietoturvaluustoimenpiteiden kuvaamisessa. Lautakunnan toteuttamien arviointien perusteella on osoitettavissa myös, että viranomaisilla on ollut haasteita toteuttaa tiedonhallintalaissa säädettyjä suunnittelu- ja vaikutusten arviointivelvollisuuksia laajoissa hallinnollisissa uudistuksissa (esim. sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus sekä työvoimapalvelujen uudistus TE 2024 uudistus).

Julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi tiedonhallintalautakunta on arvioinut tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetyn asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoa koskevien vaatimusten toteutumista niin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kuin myös työvoimapalvelujen uudistuksessa (TE 2024 uudistus). Ensin mainitun osalta lautakunta seurasi ja ohjasi arvioinneillaan kuvauksen ylläpitoa, kunnes kaikki hyvinvointialueet olivat saaneet kuvauksen julkaistua yleiseen tietoverkkoon.

Tiedonhallintalautakunnan resurssien käyttö

Tiedonhallintalautakunnan asioiden valmistelusta vastaa valtiovarainministeriön lautakunnan sihteeriksi määräämät virkamiehet. Sihteeristön työmäärä lautakunnan asioiden osalta on vaihdellut vuosittain 1–2 henkilötyövuoden välillä. Vuonna 2024 valtiovarainministeriön virkamiesten työmäärä tiedonhallintalautakunnan valmisteluun oli hieman alle henkilötyövuosi ja vuonna 2025 hieman yli henkilötyövuosi. Valtiovarainministeriön on määrännyt lautakunnan sihteeristöön keskimäärin 6–8 virkamiestä.

Digi- ja väestötietovirasto tuottaa tiedonhallintalautakunnalle asiantuntijapalveluja tiedonhallinnan ja tietoturvallisuuden menettelyjen kehittämiseksi. Vuosittain Digi- ja väestötietovirasto on kohdentanut 1,5–2,5 henkilötyövuotta asiantuntijapalvelujen toteuttamiseen. Vuonna 2024 työmäärä oli noin 1,9 henkilötyövuotta ja vuonna 2025 työmäärä oli 1,24 henkilötyövuotta. Digi- ja väestötietoviraston on osoittanut keskimäärin 4–5 asiantuntijaa tuottamaan palvelua lautakunnalle.

Tiedonhallintalautakunnan jäsenten työmäärän on arvioitu olevan keskimäärin noin 0,5 henkilötyövuotta vuodessa. Arvioi perustuu siihen, että lautakunnan kokouksiin ja päätöksentekoon valmistautuminen edellyttää noin yhden työpäivän työpanosta. Lautakunta on kokoontunut 8 kertaa vuodessa 2–3 tunnin kokouksiin.

Valtiovarainministeriön ja Digi- ja väestötietoviraston henkilötöyön lisäksi tiedonhallintalautakunnan suositusten valmisteluun on osallistunut suuri määrä tiedonhallinnan asiantuntijoita julkisesta hallinnosta. Vuonna 2025 tiedonhallintalautakunnan jaoston valmisteluun osallistuneiden muiden asiantuntijoiden työmääräksi on arvioitu noin 1 henkilötyövuosi. Vuonna 2024 ei tiedonhallintalautakunta asettanut jaostoja. Vuonna 2023 jaostoja oli viisi.

Taulukko 7. Tiedonhallintalautakunnan valmistelun työmäärä 2022–2026

Henkilötyö / htv	2022	2023	2024	2025	2026 *
Tiedonhallintalautakunta	0,5	0,5	0,2	0,5	0,1
Sihteeristö (VM)	2,2	1,8	1,0	1,1	1,0
Asiantuntijapalvelut (DVV)	2,2	2,1	1,9	1,24	1,5
Yhteensä	4,9	4,4	2,2	2,84	2,6
Tiedonhallintalautakunnan jaostot		3,0	--	1,0	1,0
Yhteensä	2,9	7,4	3,1	3,84	3,6

* Arvio: tiedonhallintalautakunnan toiminnan ja talouden suunnittelu 9.10.2025.

Tiedonhallintalautakunnan toiminnan määräraharave on katettu valtiovarainministeriön toimintamäärärahasta (28.01.01) sekä Digi- ja väestötietoviraston toimintamäärärahasta (28.30.03). Valtiovarainministeriön määrärahasta katetaan tiedonhallintalautakunnan kokousten kustannukset, lautakunnan jäsenten kokouspalkkiot sekä suositusten käännskulut (vuodesta 2023 alkaen lautakunta on kattanut muusta ministeriöstä poiketen suositustensa käännskulut sille varatusta määrärahasta). Vuodesta 2024 alkaen on budjetteihin sisällytetty myös verkkokoulutusten toteuttamisen vaatimia määrärahoja. Aikaisempina vuosina koulutusten valmistelukustannuksia on katettu muun muassa valtiovarainministeriön hankemäärärahoista.

Tiedonhallintalautakunnan edistämistehtävissä tarvittavien ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen ostot on katettu pääosin Digi- ja väestötietoviraston toimintamäärärahasta. Tiedonhallintalain voimaan tulon yhteydessä Digi- ja väestötietovirastolle aikaisemmin JHS-järjestelmän ylläpitoon kohdennettua määrärahaa kohdennettiin tiedonhallintalautakunnan vaatimaan valmisteluun. Digi- ja väestötietoviraston määrärahasta katetut kustannukset ovat kohdentuneet suurelta osin tietoturvaluusuositusten valmistelun vaatimien asiantuntijapalvelujen hankintaan. Tiedonhallintalautakunnan vuoden 2025 ja suunnittelukauden 2026–2029 suunnitelmiin ei sisälly aikaisemman suuruisia määrärahavaroja, painopisteen ollessa virkatyönä tehtävässä valmistelussa.

Taulukko 8. Tiedonhallintalautakunnan määrärahan käyttö 2022–2025 ja arvio vuoden 2026 määrärahatarpeesta

Määräraha	2022	2023	2024	2025	2026 *
Valtiovarainministeriö (28.01.01)	18 767	22 275	13 848	31 157	15 000
Digi- ja väestötietovirasto (28.30.03)	147 297	88 947	14 411	13 524	20 000
Yhteensä	166 064	111 222	28 258	44 681	35 000

* Arvio: tiedonhallintalautakunnan toiminnan ja talouden suunnittelu 9.10.2025.

Valtiovarainministeriön tiedonhallinnan ohjaustehtävät

Tiedonhallintalain 6 §:n 1 momentin mukaan valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Tässä tarkoituksessa valtiovarainministeriö huolehtii julkisen hallinnon tiedonhallintakartan ylläpidosta sekä ylläpitää julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisen yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi.

Tiedonhallintalain 7 §:n valtiovarainministeriön on huolehdittava, että julkisen hallinnon tiedonhallintaa sekä tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottamista koskevan yhteistyön koordinoimista varten on järjestetty valtion virastoissa ja laitoksissa toimivien viranomaisten sekä hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien ja kuntien viranomaisten yhteistyötavat ja -menettelyt. Yhteistyön tarkoituksena on edistää tiedonhallintalain tarkoitusten toteuttamista sekä julkisen hallinnon toimintatapojen ja palvelujen tuotantotapojen kehittämistä tietovarantoja sekä tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä. Yhteistyössä seurataan julkisen hallinnon tiedonhallinnan ja tieto- ja viestintäteknisten palvelujen kehittymistä, muutoksia ja vaikutuksia.

Pykälän 2 momentin nojalla valtioneuvosto on asettanut mainittua yhteistyötä varten Digi- ja datatalouden strategisen yhteistyöryhmän (VM VM069:00/2024), Julkisen hallinnon kyberturvallisuuden strateginen yhteistyöryhmän (VM VM112:00/2024), Valtionhallinnon tiedonhallinnan yhteistyöryhmän – Valti (VM071:00/2024) sekä Julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijaryhmän (VM099:00/2024).

Valtiovarainministeriö ohjaa valtion virastojen ja laitosten tiedonhallintaa tiedonhallintalain 9 §:ssä säädetyllä menettelyllä. Tiedonhallintalain 9 §:n 1 momentin mukaan valtion virastojen ja laitosten on toimitettava valtiovarainministeriölle 5 §:n 3 momentin ja 8 §:n 1 momentin perusteella tehty arviointi tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntämistä, yhteentoimivuutta ja tietoturvallisuutta koskevaa lausuntoa varten, kun arvioidulla muutoksella on merkittäviä taloudellisia tai toiminnallisia vaikutuksia tiedonhallintaan tai toimintaan taikka muutos koskee julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen rajapintojen tietorakenteiden olennaisia muutoksia. Valtiovarainministeriöllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot valtion viranomaiselta lausunnon antamista varten. Vuositasolla valtiovarainministeriö lausuu noin 20-30 virastojen arvioinnista.

Nykytilan arviointi

Tiedonhallintalautakunta on pystynyt vuosien 2020–2025 aikana toteuttamaan sille säädetyt tehtäviä tuloksellisesti suhteessa lautakunnalle osoitettuihin resursseihin. Valtiovarainministeriön keväällä 2025 toteuttaman kyselyn perusteella tiedonhallintalautakunnan toiminnan on arvioitu auttaneen valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisia niiden toteuttaessa tiedonhallintalaissa säädetyt vaatimuksia. Tiedonhallintalautakunnan ylläpitämien suositusten lausumamäärät sekä koulutuksiin ja tilaisuuksiin osallistuneiden asiantuntijoiden lukumäärät ja osallistuneiden arviot tilaisuuksien hyödystä indikoivat myös hyödystä, joka lautakunnan toimenpiteillä on saavutettu. Valtiovarainministeriölle ja sen hallinnonalalle asetetut säästötavoitteet edellyttävät kuitenkin nykyisten tehtävien tarkastelua ja keventämistä.

Käytännössä tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen palauttaisi tiedonhallinnan yleisen ohjauksen tilanteeseen ennen tiedonhallintalain (906/2019) voimaantuloa, jolloin useat eri viranomaiset ohjasivat viranomaisten tiedonhallintaa. Aikaisemmasta poiketen valtiovarainministeriön olisi tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisen jälkeen mahdollista ohjata muita tiedonhallintaa ohjaavia viranomaisia tiedonhallintalain 7 §:ssä säädetyin velvoitteensa mukaisesti ja yhteensovittaa niiden valmistelua. Tiedonhallintalain 7 § edellyttää ministeriötä järjestämään tarvittavat koordinoimista varten yhteistyöryhmät tiedonhallinnan ja tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottamisen osalta.

Tiedonhallinnan informaatio-ohjaus

Tiedonhallintalautakunnan organisoinnin tavoitteena on ollut yhdenmukaistaa julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjausta. Tiedonhallintalain valmistelun yhteydessä arvioitiin, että julkisen hallinnon tiedonhallinnan informaatio-ohjaus oli hajautunut siten, että tiedonhallinnan

kokonaiskehittämistä ei ole pystytty toteuttamaan toimintaympäristön muutoksiin nähden riittävän tehokkaasti ja vastuullisesti työryhmä- ja neuvottelukuntatyönä (ks. HE 284/2018 vp, s. 86). Ennen tiedonhallintalain voimaantuloa julkisen hallinnon tiedonhallintaa edistäviä yleisiä suosituksia laadittiin muun muassa valtiovarainministeriön yhteydessä toimineissa julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnassa (JUHTA), valtionhallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden johtoryhmän (VAHTI), tietosuojavaltuutetun (henkilötietojen käsittely), Kansallisarkiston (arkistointi, asianhallinta), Liikenne- ja viestintäviraston (tietoturvallisuus, kyberturvallisuus), Pelastusopiston (varautuminen), kansallisen turvallisuusviranomaisen (kansainväliset tietoturvallisuusvaatimukset) toimesta. Yhdelle viranomaiselle säädetyn tehtävän edistää tiedonhallintalain velvoitteita arvioitiin yhdenmukaistavan tiedonhallinnan ohjausta ja ohjauksessa käytettävää informaatiota.

Valtiovarainministeriön keväällä 2025 toteuttamassa arvioinnissa viranomaisten näkemyksenä oli, että tiedonhallintalautakunta on pystynyt suosituksillaan ja neuvonnallaan auttamaan tiedonhallinnan sääntelyn toteuttamisessa. Vaikka suosituksissa ei ole pystytty tuottamaan toivottua konkretiaa lain soveltamisessa, ovat ne toimineet hyvänä perustana viranomaisten sisäisten ohjeiden laatimiselle.

Vastauksissa arvioitiin myös, että tiedonhallintalautakunnan ja muiden tiedonhallintaa ohjaavien viranomaisten tehtävissä on edelleen päällekkäisyyttä tai ainakin selkeyttämistä. Kuten edellä on esitetty, on tiedonhallintalautakunta laatinut useita suosituksia, joissa esitettyjen hyvien käytäntöjen avulla lautakunta on pyrkinyt auttamaan tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa. Tiedonhallintalautakunta ei ole tiedonhallinnan ohjauksen yleisviranomainen, vaan sen tehtävät on rajattu vain tiedonhallintalaissa säädettyyn. Kun tiedonhallinnan kansallinen yleislainsäädäntö muodostuu tiedonhallintalain lisäksi muun muassa julkisuuslaissa (621/1999), arkistolaissa (831/1994), yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679 ja kansallisessa tietosuojalaissa (1050/2018) sekä hallintomenettelyjä koskevissa hallintolaissa (434/2003) ja sähköisen asiointilaissa (13/2003) sekä digitaalisten palvelujen järjestämisestä annetussa laissa (306/2019) säädettyistä vaatimuksista, kohdistuu informaatio-ohjauksen yhtenäistämisen tarve tiedonhallintalautakunnan lisäksi useisiin muihin valtion viranomaisiin, Tiedonhallintalautakunnalle säädettyihin tehtäviin ei sisälly muusta sääntelystä muodostuvia vaatimuksia valvovien tai ohjaavien viranomaisten ohjaus. Tämä tehtävä kuuluu tiedonhallintalain 7 §:n mukaan valtiovarainministeriölle.

Tiedonhallintalautakunnan toimikausien aikana on lainsäädäntömuutokset muodostaneet tiedonhallintalakia soveltaville viranomaisille uusia tiedonhallintaan liittyviä velvollisuuksia ja näiden toteuttamista valvovia ja edistäviä viranomaisia. Kyberturvallisuusdirektiivin (EU) 2022/2555 (NIS2-direktiivi) kansallinen täytäntöönpano on toteutettu säätämällä uusi kyberturvallisuuslaki (124/2025) ja lisäämällä tiedonhallintalakiin uusi 4 a luku kyberturvallisuusvelvollisuuksista julkisen hallinnon toimialalla (125/2025). Tiedonhallintalain 4 ja 5 §:ssä tiedonhallinnan järjestämisestä ja 4 luvussa tietoturvaluudesta säädettyjen vaatimusten kanssa samansuuntaisten kyberturvallisuusvaatimusten toteuttamista arvioivat ja ohjeistavat Liikenne- ja viestintävirasto, Energiavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Lupa- ja valvontavirasto, elinvoimakeskus, Ruokavirasto sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Tiedonhallintalain kanssa samansuuntaista sääntelyä sisältyy myös kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä annetun direktiivin (EU) 2022/2557 (CER-direktiivi) kansallinen täytäntöönpano toteuttavaan yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annettuun lakiin (310/2025). Laissa säädettyjen kriittisen infrastruktuurin suojaamistoimien toteuttamista arvioivat ja edistävät Energiavirasto, elinvoimakeskus, Liikenne- ja viestintävirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Ruokavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sekä Lupa- ja valvontavirasto.

Tiedonhallintaa ohjaavien uusien viranomaisten lisäksi Kansallisarkisto, tietosuojavaltuutettu, Liikenne- ja viestintävirasto, Pelastusopisto sekä kansalliset turvallisuusviranomaiset ovat jatkaneet tiedonhallintaa koskevien ohjeiden ja suositusten ylläpitoa. Tiedonhallintaain voimassa olon aikana myös valtiovarainministeriö (digitaalinen turvallisuus, kyberturvallisuus ja tietoturvallisuus sekä pilvipalvelujen hyödyntäminen) ja Digi- ja väestötietovirasto (digiturvallisuus, kyber- ja digitaalisen turvallisuuden VAHTI-verkosto ja Taisto-harjoitukset sekä kokonaisarkkitehtuurytö), ovat laatineet suosituksia tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi. Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen poistaisi yhden tiedonhallinnan informaatio-ohjausta toteuttavan viranomaisen ja vähentäisi tältä osin ohjauksen päällekkäisyyttä.

[mahdollisesti tarkennetaan lausuntokierroksen aikana]

Tiedonhallintalautakunnan organisointi

Tiedonhallintalautakunnan organisointi lautakuntarakenteeseen on mahdollistanut sen, että lautakunnan jäsenten ja lautakunnan jaostojen jäsenten asiantuntemusta on voitu kohdentaa käsiteltävään asiaan asiantuntemusperustein. Jäsenten asiantuntemus on kattanut tiedonhallintalaissa säädetty vaatimukset ja tiedonhallinnasta on huomioitu valtionhallinnon, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisen erityispiirteet. Lautakuntarakenne ei ole kuitenkaan ainoa vaihtoehto organisoida valmistelua vastaavalla tavalla. Myös työryhmiin tai neuvottelukuntiin voidaan pyytää mukaan vastaavaa tiedonhallinnan asiantuntemusta eri julkisen hallinnon viranomaisista. Lautakuntarakenne erottaa valmistelun päätöksenteon normaalista ministeriössä tai virastossa tehtävästä päätöksenteosta. Tiedonhallintalautakunnassa lautakunnan jäsenet arvioivat ja päättävät asiantuntemukseen perustuen toimenpiteistä tiedonhallintalakia soveltavien viranomaisten tarpeisiin, ei ministeriön tai viraston asettamiin tavoitteisiin.

Valtiovarainministeriö on nostanut tiedonhallintalautakunnan tehtävien kehittämistä koskevassa arviomuistiossa (1.9.2025, VN/4587/2025) esiin myös ministeriön ja sen yhteydessä toimivan tiedonhallintalautakunnan resurssien ohjaukseen liittyvät haasteet. Valtiovarainministeriö ei ole viime vuosina pysynyt osoittamaan tiedonhallintalautakunnan valmisteluun lautakunnan tuloksellisen toiminnan toteuttamisen edellyttämiä voimavaroja. Laillisuusvalvontakäytännössä ei ole pidetty hyväksyttävänä syynä asioiden viipymiselle resurssien vähäisyyttä, koska on katsottu, että viranomaisen tulee tehokkaalla työnjohdolla, työnteon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä sekä muilla käytettävissä olevilla työnkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena. Valtiovarainministeriö katsoi arviomuistiossa, ettei erillisenä viranomaisena toimiva lautakuntarakenne ole aina mahdollistunut kaikilta osin asian korjaamista. Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen selkeyttäisi tältä osin muun muassa virkamieslain (750/1994) mukaisilla työnjohto- ja valvontamääräyksillä toteutettavaa tiedonhallinnan ohjauksen valmistelua, kun ministeriö asettaa valmistelulle tavoitteet ja valvoo tehtävien asianmukaista toteuttamista. Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen mahdollistaisi paremmin toimenpiteiden kokonaispriorisoinnin yhdessä valtiovarainministeriön muiden tehtävien kanssa ja sujuvoittaisi siten tiedonhallinnan ohjausta. Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ja valtiovarainministeriölle asetetut säästötavoitteet tekevät tämän uudella tavalla tarpeelliseksi verrattuna tiedonhallintalain säätämisen yhteydessä vallinneisiin olosuhteisiin.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa sääntelyyn perustuvaa lautakuntamallia tehokkaampi ja joustavampi malli ohjata julkisen hallinnon tiedonhallintaa nykyisessä julkisen talouden tilanteessa. Lisäksi tavoitteena on, että ohjauksessa keskitytään jatkossa vaikuttavimpiin toimenpiteisiin. Esityksen tarkoituksena on osaltaan vastata valtiovarainministeriön ja sen hallinnonalan

säästötavoitteisiin järjestämällä ministeriön tehtäviä ja toimintaa siten, että sitä voidaan joustavammin mukauttaa tiukentuvaan resurssikehykseen.

Valtiovarainministeriö jatkaisi tiedonhallinnan ohjausta nykyisten tehtäviensä kautta sekä informaatio-ohjauksen keinoin, mutta toimia tulisi kohdistamaan virkatyönä vaikuttavimmille alueille ministeriön käytettävissä olevan resurssin mukaan. Tiedonhallintalautakunnan asioiden valmistelusta ovat vastanneet valtiovarainministeriön tehtävään määräämät virkamiehet, joka luo edellytykset ministeriölle jatkaa tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamista tukevien suositusten valmistelua ja koulutusten järjestämistä. Tiedonhallintalautakunnan toiminnan päättyessä sen tehtävät eivät sellaisenaan siirtyisi valtiovarainministeriölle.

Kolmasosa tiedonhallintalautakunnalle osoitetuista kysymyksistä on liittynyt tiedonhallintalain 21 §:n tietoaineistojen säilytystarpeen ja säilytysajan määrittelyä koskevien vaatimusten toteuttamiseen. Tiedonhallintalautakunnan valtioneuvostossa toimivana toimitelimenä on ollut haasteellista vastata viranomaisten palvelutarpeeseen määrittelyjen osalta. Ehdotuksen tavoitteena on parantaa viranomaisten palvelua siirtämällä tiedonhallintalain 21 §:n säännösten edistämistehtäviä Kansallisarkiston toteutettavaksi. Tehtävän siirtäminen Kansallisarkistolle selkeyttäisi tietoaineistojen säilyttämisen kansallista ohjausta tiedon koko elinkaarenhallinnan osalta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi tiedonhallintalautakuntaa koskeva tiedonhallintalain sääntely. Tiedonhallintalain 10 §:ssä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta ja lautakunnan tehtävistä edistää ja arvioida tiedonhallintalain sääntelyä. Lain 11 §:ssä säädetään lautakunnan arviointitehtävästä. Esityksellä kumottaisiin mainitut pykälät, mikä tarkoittaisi, että lautakunnan toiminta lakkaisi lain voimaantulon jälkeen. Lautakunnalle julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 11 §:ssä säädettyä arviointitehtävää ei toteutettaisi jatkossa.

Kansallisarkistosta annettuun lakiin säädettäisiin Kansallisarkistolle toimivalta edistää tietoaineistojen säilytystarpeen määrittämistä viranomaisissa. Valtiovarainministeriön tehtävät ja toimivalta edistää julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevaa sääntelyä säilyisivät ennallaan.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Valtiovarainministeriö

Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen tarkoittaisi valtiovarainministeriölle noin 1 henkilötyövuoden ja 30 000 euron vuosittaista säästöpotentiaalia. Säästöjen realisoituminen ja suuruus määrittyy valtiovarainministeriön tiedonhallintalautakunnan tehtäväkentässä toteuttamien tulevien ohjaustoimenpiteiden perusteella.

Tiedonhallintalautakunnan tehtävien kustannukset ovat koostuneet tiedonhallintalautakunnan jäsenten kokouspalkkioista (noin 7000 euroa vuodessa) sekä lautakunnan valmisteleminen suositusten käännot, lautakunnan verkkokoulutusten ja tiedonhallintalain soveltamista tukevien tietomäärittysten toteuttamisen kustannuksista. Valtiovarainministeriö on hankkinut

tiedonhallintalautakunnan suositusten käännöstyön valtioneuvoston kanslialta ja verkkokoulutukset HAUS kehittämiskeskus Oy:ltä. Tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamista tukevien tietomääritykset on hankittu Digi- ja väestötietoviraston toimesta. Suositusten käännösten sekä verkkokoulutusten ja tietomääritysten kustannukset tulisivat valtiovarainministeriön katettavaksi tilanteessa, jossa se jatkossa vastaisi niiden ylläpidosta.

Tiedonhallintalautakunnan sihteeristön työajasta noin puolet, eli 0,5 henkilötyövuotta, on kohdentunut lautakunnan suositusten, koulutusten ja tietomääritysten valmisteluun ja ylläpitoon. Mikäli valtiovarainministeriö toteuttaisi tiedonhallintalautakuntaa vastaavat toimenpiteet samalla työmäärällä, tarkoittaisi se, että sihteeristön työajasta toinen puoli olisi kohdennettavissa muuhun ministeriön tehtävien valmisteluun.

Digi- ja väestötietovirasto

Tiedonhallintalain 10 §:n 5 momentin mukaan Digi- ja väestötietovirasto tuottaa tiedonhallintalautakunnalle asiantuntijapalveluja tiedonhallinnan ja tietoturvallisuuden menettelyjen kehittämiseksi. Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen tarkoittaisi, ettei Digi- ja väestötietovirastolla olisi enää tarvetta tuottaa tarkoitettuja asiantuntijapalveluja. Digi- ja väestötietovirasto on kohdentanut lautakunnan asiantuntijapalveluiden tuottamiseen vuonna 2024 noin 1,9 henkilötyövuotta ja 15 000 euroa ja vuonna 2025 noin 1,2 henkilötyövuotta ja 13 500 euroa.

Kansallisarkisto

Tiedonhallintalain 21 §:ssä säädettyjen tietoaineistojen säilytystarvetta ja -aikaa koskevien vaatimusten edistämistehtävien toteuttamisen ei arvioida edellyttävän lisäresurssien kohdentamista Kansallisarkistolle. Uusi tehtävä liittyy vahvasti Kansallisarkistoon tehtävään määrätä arkistoitavista (pysyvästi säilytettävistä) asiakirjoista. Tehtävä olisi toteutettavissa uudelleen allokoidulla Kansallisarkiston olemassa olevia voimavaroja.

Vaikutukset tiedonhallintalakia soveltaviin viranomaisiin

Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen ei vaikuttaisi suoraan tiedonhallintalakia soveltavien viranomaisten tehtäviin tai tehtävien toteuttamisen vaatimiin voimavaroihin. Välillisesti lakkauttamisella arvioidaan olevan vähäisiä määräaikaista vaikutuksia niille viranomaisille, jotka ovat hyödyntäneet tiedonhallintalautakunnan palveluja ja tuotoksia.

Valtiovarainministeriön keväällä 2025 toteuttaman selvityksen perusteella tiedonhallintalautakunnan toimenpiteillä ja tuotoksilla on ollut vähentävä vaikutus viranomaisten tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisen tarvitsemiin voimavaroihin. Vastausten perusteella tiedonhallintalautakunnan toiminta on säästänyt työtä ja vähentänyt kustannuksia tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa viranomaisissa. Kyselyyn vastanneesta 150 viranomaisesta noin 38 % arvioi tiedonhallintalautakunnan suositusten vähentäneen niiden työmäärää tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa. Vastaajista 14 % arvioi vähentymisen olleen merkittävä. Vastanneista viranomaisista noin 45 % arvioi tiedonhallintalautakunnan koulutusten vähentäneen niiden työmäärää tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisessa. Vastaajista 5,4 % arvioi vähentymisen olleen merkittävä. Valtiovarainministeriön toteuttamassa selvityksessä viranomaiset eivät pystyneet arvioimaan tiedonhallintalautakunnan toimenpiteiden vaikutuksia määrällisesti: henkilötyö- tai euromääräisinä. Tämän takia lautakunnan toimintaan osoitettujen panosten ja niillä saatavia hyötyjen välistä suhdetta ei ole pystytty yksiselitteisesti arvioimaan.

Tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisesta viranomaisille aiheutuvia vähäisiä taloudellisia vaikutuksia vähentäisi edelleen se, että valtiovarainministeriön tavoitteena on jatkaa

tiedonhallintalautakunnan suosituksia ja koulutuksia vastaavien suositusten ja koulutusten laadintaa ja ylläpitoa. Valtiovarainministeriö jatkaa tiedonhallinnan ohjausta nykyisten menettelyjen mukaisesti (tiedonhallintalain 6, 7 ja 9 §) ja tiedonhallintalautakunnan nykyisessä tehtäväkentässä ohjaustoimintaa suunnitellaan osin jatkettavan valtiovarainministeriön toimesta. Tarkoituksena on tunnistaa vaikuttavimpia kokonaisuuksia ja tukea hallintoa antamalla ohjeita ja suosituksia, järjestämällä koulutuksia ja tilaisuuksia, sekä laatimalla linjauksia ja tavoitteita. Kun toimenpiteet kohdennettaisiin vaikuttavimmiksi arvioiduille alueille, toiminta ei siten vastaisi täysin lautakunnan edistämistehtävässä toteutettua. Valtiovarainministeriö on vuoden 2026 alussa käynnistänyt esitettyjen säädösmuutosten ja lautakunnan lakkauttamisen jälkeisen ohjaustoiminnan tarkemman suunnittelun. Toimintamalli tulee tarkentumaan vuoden 2026 aikana. Tiedonhallintalautakunnan arviointitoiminta sekä viranomaisten tiedonhallinnan käytännön tuki yksittäisasioidissa annettavan neuvonnan muodossa tulisivat lakkaamaan, eivätkä sisälly valtiovarainministeriössä tehtävään suunnitteluun.

Myös tietoaaineistojen ja asiakirjojen säilytystarvetta ja -aikaa koskevien edistämistehtävien suunniteltu siirtäminen Kansallisarkistolle vähentäisi muutoksen vaikutuksia viranomaisten resurssien käyttöön. Suurin osa tiedonhallintalautakunnalle osoitetuista tiedusteluista on koskenut tietoaaineistojen säilytysaikoja, ja aiheesta ylläpidetyt suositukset ovat latausmäärien mukaan käytetyimpiä.

Vaikutukset viranomaisten tehtäviin ja tiedonhallintaan

Tiedonhallintalautakunnan lakkauttaminen ei vaikuttaisi suoraan tiedonhallintalakia soveltavien viranomaisten tehtäviin tai tiedonhallintaan. Ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi myöskään viranomaisten tietoaaineistoihin tai tietojärjestelmiin. Lautakunnan lakkauttamisen jälkeen tiedonhallintalakia soveltavat viranomaiset olisivat edelleen vastuussa laissa säädettyjen tehtävien toteuttamisesta sekä tehtävien edellyttämän tiedonhallinnan järjestämisestä tiedonhallintalaissa säädetyllä tavalla.

Ehdotus ei muuttaisi myöskään valtiovarainministeriön tehtäviä. Valtiovarainministeriö laatisi ja ylläpitäisi suosituksia ja koulutuksia tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi osana sille säädettyjä muita tiedonhallinnan ohjaustehtäviä. Suositusten ja koulutusten laadinta ei muuttaisi valtiovarainministeriön tiedonhallintaa.

Ehdotuksessa Kansallisarkistolla säädettäisiin uutena tehtävänä edistää tiedonhallintalain 21 §:ssä säädettyjen vaatimusten toteuttamista. Ehdotus vastaisi sisällöltään tiedonhallintalautakunnan nykyistä tehtävää. Arkistolain mukaan Kansallisarkisto määrää tällä hetkellä tietoaaineistojen pysyvästä säilyttämisestä ja arkistoinnista, eikä tehtäväalan laajentaminen viranomaisten tehtävien toteuttamisessa tarvittavien tietoaaineistojen säilytystarpeen ja -ajan osalta muuttaisi viraston tiedonhallintaa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Tiedonhallintalautakunnan ehdotetun lakkauttamisen sijaan olisi mahdollista siirtää lautakunta ja sen nykyiset tehtävät toiseen ministeriöön tai valtion virastoon. Tiedonhallintalautakunnalle säädettyjä tehtäviä olisi mahdollista myös allokoida muille valtion viranomaisille Kansallisarkistolle esitettyä tietoaaineistojen säilytysaikaa koskevaa edistämistehtävää laajemmin.

Tiedonhallintalautakunnan siirtäminen sellaisenaan toiseen ministeriöön tai valtion virastoon olisi mahdollista toteuttaa muuttamalla tiedonhallintalain 10 §:n 1 momentissa säädettyä

virastoa, jossa tiedonhallintalautakunta toimii. Toiminnan siirtäminen edellyttäisi myös toiminnan tarvitsemien resurssien siirtämistä valtiovarainministeriöstä lautakunnan vastaanottavalle virastolle. Valmistelun aikana on kuitenkin arvioitu, että tiedonhallintalain vaatimusten edistäminen informaatio-ohjauksen keinoin voitaisiin resurssin näkökulmasta tehokkaammin hoitaa valtiovarainministeriössä muiden tiedonhallinnan ohjauksen tehtävien yhteydessä. Toiminnan siirtäminen edellyttäisi todennäköisesti nykyistä suuremman resurssin uudelleenkohdentamista toiselle viranomaiselle. Tämän takia lautakunnan siirtämistä toisen viraston yhteyteen ei pidetä tarkoituksenmukaisena.

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävällä lautakunta toteuttaa laillisuusvalvontaa tiedonhallintalain säädettyjen vaatimusten toteuttamisesta valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisissa. Ehdotuksessa on arvioitu, ettei tiedonhallintalain vaatimusten toteuttamisen arvioinnille olisi enää säästötavoitteet huomioiden pakottavaa tarvetta, vaan lain noudattaminen voisi jatkossa jäädä yleisen laillisuusvalvonnan varaan. Lisäksi tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävän vaatima riippumattomuus poliittisesta ja hallinnollisesta ohjauksesta on ollut myös hankalasti sovitettavissa valtiovarainministeriön päätöksentekoon. Tiedonhallintalautakunnan tapaisen laillisuusvalvontaa toteuttavan toimielimen organisointi valtion virastoon olisi toiminnan luonteen ja toiminnan vaatiman asiantuntemuksen näkökulmasta ministeriötä parempi vaihtoehto.

Tiedonhallintalautakunnan edistämistehtävissä on korostunut julkisen hallinnon viranomaisten henkilöstön tarve saada tukea tiedonhallintaa koskevien säännösten soveltamisessa joko toimintaa kehitettäessä tai viranomaisen tehtävissä. Valtioneuvostoon organisoitu lautakuntamuotoinen toimielin, jolle asioita valmistelevat ministeriön virkamiehet ei lähtökohdiltaan ole tarkoituksenmukainen tapa järjestää viranomaisille tukea tiedonhallinnan vaatimusten käytännön toteuttamiseksi. Ministeriön tehtäviin liittyvä asiankäsittely ja tiedonhallinta eivät muodosta riittävää asiantuntemusta muiden viranomaisten tiedonhallinnan käytännön tuelle. Viranomaisten tiedonhallintaa tukevan neuvonta olisi lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisempaa järjestää virastotasolla kuin valtioneuvostossa toteutettavaksi.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjauksen yhtenäisyyden näkökulmasta tiedonhallintalautakunnan tehtävät edistää tiedonhallintalain 4 luvussa säädettyjen tietoturvasääntöjen toteuttamista olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä. Liikenne- ja viestintävirastolle tällä hetkellä säädetty tehtävät arvioida tietoturvasääntöjen toteuttamista muodostaisi tiedonhallintalautakuntaa paremman perustan viranomaisten tukemiselle. Tiedonhallintalautakunnalta puutuva toimivalta arvioida viranomaisten tietoturvasääntöjen toteuttamista ei ole mahdollistanut muiden lautakunnan ohjaustehtävien määrittämistä arviointihavaintojen perusteella.

Tiedonhallintalautakunnan tehtävien siirtämisen muille viranomaisille on arvioitu vaativan nykyistä lautakuntaa enemmän asiantuntijaresursseja ja määrärahoja. Ehdotus ei tukisi tiedonhallinnan ohjauksen yhtenäisyydestä, eikä sillä olisi mahdollista saavuttaa lautakunnan lakkauttamiselle asetettuja säästötavoitteita. Ehdotuksessa esitetty tiedonhallintalain 21 §:ssä säädettyjen tietoaikojen säilytysaika edistävien tehtävien toteuttaminen on arvioitu mahdolliseksi toteuttaa Kansallisarkiston olemassa olevilla voimavaroilla.

Valtiovarainministeriön on käynnistämässä vuoden 2026 aikana 1.1.2020 voimaantulleeseen tiedonhallintalain jälkiarvioinnin. Arvioinnin tarkoituksena on muodostaa käsitys tiedonhallintalain sääntelyn toimivuudesta ja vaikutuksista sekä asettaa tavoitteet julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleislainsäädännön kehittämiseksi. Julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjauksen ja siihen liittyvien tukitoimien organisointi laajemmalla mittakaavalla olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa vasta tiedonhallintalain arvioinnin ja sen perusteella muodostettujen sääntelyn

kehittämistarpeiden jälkeen. Tämän takia ehdotuksessa esitetään vain tiedonhallintalautakunnan lakkauttamista sekä yksittäisen tietoaisteistojen säilytysaikamäärittelyä koskevan tehtävän siirtämistä Kansallisarkistolle.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Yleistä

Tiedonhallintalakia vastaavaa laajasti julkisessa hallinnossa sovellettavaa tiedonhallinnan yleissääntelyä ei ole tunnistettavissa muiden maiden lainsäädännössä. Viranomaisten tiedonhallintaa yleisesti ohjaava sääntely muodostuu tavallisesti viranomaisten toiminnan julkisuutta, hallintomenettelyjä sekä palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevasta sääntelystä. Euroopan unionin jäsenvaltioiden viranomaisten kyber- ja tietoturvallisuudesta sekä varautumisesta säädetään edellä mainitun lisäksi kyberturvallisuusdirektiivin (NIS2-direktiivi) ja kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä annetun direktiivin (CER-direktiivi) täytäntöönpanon kansalliseen lainsäädäntöön.

Tiedonhallinnan ohjauksen järjestämistä tiedonhallintalautakunnan tapaisiin toimielimeen ei ole myöskään tunnistettavissa muissa maissa. Julkisen hallinnon viranomaisten tiedonhallinnan ja digitalisaation ohjaus on järjestetty yleensä valtion viraston tai virastotasoisena riippumattoman toimielimen tehtäväksi. Tiedonhallinnan ohjaustehtävien lisäksi toimielimille kuuluu usein myös muita tiedonhallinnan ohjaus- ja valvontatehtäviä sekä tieto- ja viestintäteknisten palvelujen ja palvelutuotannon järjestämistehtäviä.

Vertailuun on sisällytetty Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron sekä Iso-Britannian tiedonhallintalain sääntelyä vastaavaa yleislainsäädäntöä sekä tiedonhallinnan ohjauksesta vastaavia viranomaisia. Vertailu on laadittu hyödyntäen maiden lainsäädäntöä koskevia tietokantoja ja valmisteluaineistoja. Ohjaavien viranomaisen vertailuun ei ole sisällytetty Euroopan unionin jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädännön tai NIS- ja CER-direktiivin valvontaviranomaisia.

Ruotsi

Ruotsissa viranomaisten tiedonhallintaa koskevaa yleissääntelyä sisältyy muun muassa hallintolakiin (Förvaltningslagen), julkisuus- ja salassapitolakiin (Offentlighets- och sekretesslag) arkistointilakiin (Arkivlagen) sekä lakiin julkisen sektorin datan saatavuudesta (Lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data). Tietojärjestelmien ja tietoaisteistojen tietoturvallisuudesta säädetään lisäksi muun muassa keskeisten palvelujen ja digitaalisten palvelujen tietoturvallisuutta koskevassa laissa (Lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster), sähköisen viestinnän laissa (Lag om elektronisk kommunikation) ja kyberturvallisuuslaissa (Cybersäkerhetslag).

Ruotsissa valtionvarainministeriön alainen Digitaalisen hallinnon viranomainen (*Myndigheten för digital förvaltning, DIGG*) johtaa ja koordinoi digitalisaatiota julkisessa hallinnossa ja kehittää digitaalista infrastruktuuria. Viraston tehtävänä on myös seurata ja valvoa verkkolaskutuslain ja digitaalisten julkisten palvelujen saavutettavuus-vaatimusten toteuttamista viranomaisissa. Valtiollisella tasolla arkistointia Ruotsissa ohjaa valtionarkisto (Riksarkivet).

Tanska

Tanskassa viranomaisten tiedonhallintaa koskevaa yleissääntelyä sisältyy muun muassa lakiin hallinnon julkisuudesta (Lov om offentlighed i forvaltningen), hallintolakiin (Forvaltningsloven), tietosuoja-asetusta täydentävään tietosuojalakiin (Databeskyttelsesloven) sekä

arkistolakiin (Arkivloven). Tietoturvallisuus- ja varautumisvelvollisuuksista säädetään muun muassa laissa verkkotunnusjärjestelmien ja tiettyjen digitaalisten palvelujen verkko- ja tietoturvasta (Lov om net- og informationssikkerhed for domænenavnssystemer og visse digitale tjenester) sekä turvallisuuslaissa (Sikkerhetsloven).

Tanskassa julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjausta ja kehittämistä varten on digitalisaatioministeriön alainen digitaalivirasto (*Digitaliseringsstyrelsen*), joka vastaa Tanskan hallituksen linjausten täytäntöönpanosta digitaalisen julkisen sektorin ja suuresta osasta maan digitaalisesta palveluinfrastruktuurin kehittämisestä. Ohjauksen lisäksi viraston tehtäviin kuuluvat myös digitaalisten palvelujen saavutettavuusdirektiivin vaatimusten sekä televiestintäalaan ja digitaalisten välityspalveluiden valvontaan liittyviä tehtäviä. Kyber- ja tietoturvallisuuteen liittyvien tehtävien valvonta kuuluu sosiaaliturva- ja hätätilavalmiusministeriölle. Tanskassa tietoaineistojen arkistointia ohjaa Tanskan Kansallisarkisto (Rigsarkivet). Kansallisena tietoturvaviranomaisena toimii Tanskan kyberturvallisuuskeskus (Danish Centre for Cyber Security, CFCS).

Norja

Norjassa viranomaisten tiedonhallintaa koskevaa yleissääntelyä sisältyy muun muassa lakiin viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta (Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd), hallintolakiin (Forvaltningsloven), lakiin dokumentoinnista ja arkistoinnista (Lov om dokumentasjon og arkiv) sekä tietojen suojaamisen osalta turvallisuuslakiin (Sikkerhetsloven).

Digitalisaatio- ja hallintoministeriö (Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, DFD) vastaa hallituksen IT-politiikasta, hallintopolitiikasta ja sähköisestä viestinnästä. Ministeriön alaisen digitalisaatioviraston (*Digitaliseringsdirektoratet*) tehtävänä on julkisen sektorin digitaalisen infrastruktuurin strateginen suunnittelu, tietoturvallisuuden ohjaus ja koordinointi sekä digitaalisten palvelujen kehittäminen. Norjassa arkistoinnin ohjauksesta ja valvonnasta vastaa kulttuuriministeriön alainen arkistolaitos (Arkivverket).

Viro

Virossa viranomaisten tiedonhallintaa koskevaa yleissääntelyä sisältyy muun muassa julkisuuslakiin (Avaliku teabe seadus) sekä tietosuoja-asetusta täydentävään henkilötietolakiin (Isikuandmete kaitse seadus) sekä arkistolakiin (Arhiiviseadus).

Virossa valtion tietojärjestelmävirasto (RIA, Riigi Infosüsteemi Amet) vastaa kyberturvallisuuden valvonnasta, riskianalyyseista ja häiriöiden hallinnasta. Arkistoinnin ohjauksesta ja valvonnasta vastaa Viron kansallisarkisto (Rahvusarhiiv).

Iso-Britannia

Iso-Britannian tiedonhallintalainsäädäntö muodostuu henkilötietojen käsittelyn osalta kansalliseen tietosuojalakiin (Data Protection Act 2018), julkisen sektorin asiakirjojen osalta vuoden 2000 tiedonvapauslakiin (Freedom of Information Act 2000) ja sen 46 §:n käytäntöihin sekä historiallisten asiakirjojen osalta julkisten asiakirjojen lakeihin (Public Records Acts, 1958/1967).

Henkilötietojen käsittelystä ja tiedonvapauslaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamista ohjaa ja valvoo tiede-, innovaatio- ja teknologiaministeriön alainen riippumaton toimielin Information Commissioner's Office, ICO). Kulttuuriministeriön alainen Kansallisarkisto (The National Archives, TNA) itsenäisenä toimielimenä ohjaa ja valvoo historiallisten tietoaineistojen käsittelyä.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

2. Laki Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Tehtävät. Pykälän 1 momentin 4 kohta ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin Kansallisarkiston tehtävästä edistää tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämistä viranomaisissa. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen mukaisesti tiedonhallintalain 10 ja 11 §:n säännökset julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta (tiedonhallintalautakunta) kumottaisiin. Kumottavaksi ehdotetun 10 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tiedonhallintalautakunnan tehtävänä on edistää tiedonhallintalaissa säädettyjen tiedonhallinnan ja tietoturvallisuuden menettelytapojen ja tämän lain vaatimusten toteuttamista, lukuun ottamatta 4 a luvussa säädettyä (125/2025). Edistämistehtävä koskee myös lain 21 §:n säännöstä tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämisestä. Säännöksen soveltamista ovat ohjanneet tiedonhallintalautakunnan suositukset (Suositus tietoaaineistojen säilytysajasta ja toimenpiteistä säilytysajan päätyttyä, VM 2023:77).

Esityksessä ehdotettavan tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisen myötä tiedon linkkaaren hallintaan liittyvien kysymysten käsittelyä varten ei enää olisi nykyisen kaltaista toimielintä. Tiedonhallintalain 21 §:n mukaista tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämiseen liittyvälle ohjaukselle on jatkossakin tarvetta viranomaisten tiedonhallinnan edistämiseksi.

Viranomaisten tietoaaineistojen ja asiakirjojen säilytysaikojen määrittelyn ohjaukseen liittyen Kansallisarkisto päättää arkistolain (831/1994) 8 §:n mukaisesti pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista. Eduskunnan käsittelyssä olevan uuden arkistointilakiehdotuksen (HE 169/2025 vp) mukaan Kansallisarkisto päättäisi jatkossakin viranomaisten tietoaaineistojen ja asiakirjojen arkistoinnista. Kansallisarkiston ohjaustehtäviin on luontevaa sisällyttää viranomaisten tietoaaineistojen ja asiakirjojen säilytysaikojen määrittelyn edistäminen.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Tiedonhallintalain 10 § sisältää kaksi asetuksenantovaltuutta. Pykälän 2 momentin mukaan tiedonhallintalautakunnan tarkemmasta kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä, päätöksentekomenettelystä ja jäsenten pätevyysvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Pykälän 3 momentin mukaan valtiovarainministeriö määrää virkamiehistään lautakunnan sivutoimiset sihteerit tehtäviinsä lautakunnan toimikaudeksi. Sihteerien tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Mainittujen lainkohtien nojalla on annettu valtioneuvoston asetus julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta (1338/2019). Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi asetuksenantovaltuudet sisältävä tiedonhallintalain 10 §, minkä seurauksena myös mainittu asetus kumoutuisi.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2027.

10 Toimeenpano ja seuranta

Valtiovarainministeriö on vuoden 2026 alussa käynnistänyt esitettyjen säädösmuutosten ja lautakunnan lakkauttamisen jälkeisen ohjaustoiminnan tarkemman suunnittelun. Toimintamalli tulee tarkentumaan vuoden 2026 aikana. Valtiovarainministeriö jatkaa tiedonhallinnan ohjausta nykyisten menettelyjen mukaisesti (tiedonhallintalain 6, 7 ja 9 §) ja tiedonhallintalautakunnan nykyisessä tehtäväkentässä ohjaustoimintaa suunnitellaan osin jatkettavan valtiovarainministeriön ja Kansallisarkiston toimesta. Tarkoituksena on tunnistaa vaikuttavimpia kokonaisuuksia ja tukea hallintoa antamalla ohjeita ja suosituksia, järjestämällä koulutuksia ja tilaisuuksia, sekä laatimalla linjauksia ja tavoitteita. Ohjauksen ja tuen toimenpiteiden valmistelu tullaan toteuttamaan virkatyönä, laajassa yhteistyössä julkisen hallinnon toimijoiden kanssa.

Valtiovarainministeriön on myös käynnistämässä tiedonhallintalain jälkiarvioinnin. Arvioinnin tarkoituksena on muodostaa käsitys tiedonhallintalain sääntelyn toimivuudesta ja vaikutuksista sekä asettaa tavoitteet julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleislainsäädännön kehittämiseksi. Julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjauksen ja siihen liittyvien tukitoimien organisointiin laajemmassa mittakaavassa liittyviä mahdollisia kehittämistarpeita on tarkoituksenmukaista arvioida jälkiarvioinnin perusteella ja ne voivat vaikuttaa myös valtiovarainministeriössä toteutettavaan informaatio-ohjaukseen.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 10 ja 11 §, sellaisena kuin niistä ovat 10 §:n 1 momentin 1 kohta ja 11 §:n 2 momentti laissa 710/2021 sekä 10 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 125/2025.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisarkistosta annetun lain (509/2025) 2 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Kansallisarkiston tehtävänä on:

4) toimia arkistoinnin asiantuntijaviranomaisena ja edistää tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämistä viranomaisissa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisarkistosta annetun lain (509/2025) 2 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Kansallisarkiston tehtävänä on:

Kansallisarkiston tehtävänä on:

4) toimia arkistoinnin asiantuntijaviranomaisena;

4) toimia arkistoinnin asiantuntijaviranomaisena ja edistää tietoineistojen säilytystarpeen määrittämistä viranomaisissa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..